

županija međimurska: osnovna socio- demografska obilježja

ivan magdalenić

pravni fakultet
sveučilišta u zagrebu,
zagreb, hrvatska

U članku su analizirani podaci o stanovništvu, domaćinstvima i naseljima najmanje hrvatske županije - Međimurske, smještene na krajnjem sjeverozapadu zemlje.

Riječ je o jednom od najgušće naseljenih dijelova Hrvatske, u kojem se, međutim, više od 130 godina broj stanovnika povećava sporije nego u cijeloj Hrvatskoj. Razlog tome jest neprestana emigracija stanovništva (u posljednjih 20-ak godina preko 0,2% na godinu).

Demografske karakteristike stanovništva nešto su povoljnije nego u cijeloj Hrvatskoj, ali prognoza demografskog razvitka ne može biti osobito optimistična.

Obrazovna struktura stanovništva u Međimurju zanimljiva je po tome što ima manje potpuno neobrazovanih, ali i manje visokoobrazovanih nego u svojoj Hrvatskoj. Potonji se zaostatak smanjuje.

Domaćinstva su u prosjeku nešto veća nego u čitavoj Hrvatskoj, ali se smanjuju brže od prosjeka.

Naseljski raspored stanovništva ravnomjerniji je nego u ostalom dijelu države: nema ni izrazitog gradskog središta ni sasvim malih naselja.

primljeno listopada 1994.

1. uvod

—→ Uvođenjem novoga teritorijalnog ustroja Republike Hrvatske krajem 1992, jedna od najvećih dotadašnjih općina, Čakovec, prerasla je u Županiju Međimursku - površinom najmanju, a po broju stanovnika jednu od najmanjih u državi. Time je udovoljeno zahtjevu lokalnog stanovništva, izraženom u peticiji s velikim brojem potpisa, a obrazloženom geografskom zaokruženošću i povijesnim specifičnostima toga kraja na samom sjeverozapadu zemlje.

Sa svoja 724 km²¹⁾ Međimurje zauzima nepunih 1,3% površine Republike Hrvatske, dok je njegovih 119.866 stalnih žitelja zabilježenih popisom 1991. činilo 2,5% od sveg stanovništva. Već ova dva podatka podsjećaju

na poznatu činjenicu da je riječ o jednom od najgušće naseljenih dijelova Hrvatske: dok u cijeloj državi na jednom četvornom kilometru živi u prosjeku nešto manje od 85 stanovnika, isti je podatak za Međimurje gotovo dvostruko veći i iznosi okruglo 166.²⁾

Gusta naseljenost, rubni položaj u odnosu na matičnu državu (što je osamostaljenjem Republike Hrvatske postalo još naglašenije) te obilježnost gospodarstva u prvom redu poljoprivrednom proizvodnjom na malim posjedima i zaposlenošću stanovništva u niskoakumulativnim industrijskim granama, u postojećoj se literaturi često navode kao glavna dosadašnja obilježja današnje Županije Međimurske. Iz tih se obilježja izvode, ili se njima objašnjavaju, i druge specifičnosti toga kraja: izražena emigracija stanovništva (trajna i privremena), dugotrajno zaostajanje u privrednom razvoju, pa i neka obilježja lokalnog mentaliteta.

Društvene i gospodarske promjene posljednjih desetljeća, a osobito posljednjih godina, uvelike su izmijenile kako sliku samog Međimurja, tako i njegovo mjesto u ukupnoj slici Republike Hrvatske. No, povijesni se tragovi još osjećaju.

2. stanovništvo i domaćinstva

2.1. prirodno i mehaničko kretanje stanovništva

Današnju prosječnu gustoću naseljenosti Hrvatske Međimurje je dostiglo prije dobrih 125 godina: već 1869. tadašnji je popis u njemu zabilježio 61.397 stanovnika (Korenčić 1979, str. 175), što upravo odgovara današnjem hrvatskom prosjeku od 85 stanovnika na svakom četvornom kilometru. Od tada se, gledajući čitavo razdoblje, stanovništvo Međimurja povećavalo nešto sporije nego u Hrvatskoj u cjelini: uzmemo li podatke iz prvog modernog popisa stanovništva na prostoru današnje Republike Hrvatske (1857. godine) kao polaznu veličinu, onda je 1991. indeks za Hrvatsku iznosio 219,3 (SLJH-93, str. 59), a za Međimurje 216,3, odnosno 98,6% od indeksa Hrvatske u cjelini.

Međutim, ni u Hrvatskoj u cjelini niti u Međimurju povećanje broja stanovnika nije teklo ravnomjerno. U nekim razdobljima međupopisni verižni indeksi bili su veći za cijelu Hrvatsku, a u nekima za Međimurje.

1) Citirani podatak o površini Međimurja navodi se u svim publikacijama Državnog zavoda za statistiku, dok se u publikaciji "Međimurje - županijski vodič" (1993, str. 75) navodi 729,5 km². I neki drugi podaci objavljeni u "Vodiču" donekle odudaraju od onih što ih navodi službena statistika. Isti podatak o površini Međimurja kao u "Vodiču" ranije je naveden i u monografiji "Međimurje" (1982), u inače veoma dobru članku "Geografske osobine", da bi u "Pregledu podataka o Županiji Međimurskoj" (prir. J. Lajtman, nakladnik Županija Međimurska, Čakovec, kolovoz 1994, str. 16) isti podatak bio zaokružen na 730 km².

S. Laci (1993, str. 58) ovu razliku objašnjava ovako: "Valja istaći da povijesno-geografski pojam Međimurje površinom (729,5 km²) u cijelosti ne odgovara političko-administrativnom pojmu Županija međimurska (724 km²), jer najistočniji dijelovi Međimurja, pri utoku Mure u Dravu sjeverno od Legrada, pripadaju susjednoj Koprivničko-križevačkoj županiji. Na tome području nema naselja pa je broj žitelja u obje spomenute cjeline isti."

2) Zbog razloga objašnjenih u prethodnoj bilješki, u "Pregledu podataka o Županiji Međimurskoj" (str. 16) navodi se gustoća od 164,2 stanovnika na km².

Najveća razlika zabilježena je 1948. u odnosu na 1931. godinu: u tom se razdoblju broj stanovnika u Hrvatskoj smanjio za 0,1%, a u Međimurju povećao čak za 11,4%.

Od 1948. do 1991. godine traje duže razdoblje u kojemu se hrvatsko pučanstvo u cjelini povećavalo osjetno brže od međimurskoga (koje je između 1953. i 1961. godine zabilježilo i svoje jedino "međupopisno" apsolutno smanjenje). Pobljiže podatke o tome navodimo u tablici 1.³⁾

Tablica 1

Stanovništvo Hrvatske i Međimurja prema popisima 1948-1991. godine

	Međimurje			Hrvatska			% M. od H.
	broj	indeksi		broj	indeksi		
		verižni	1948=100		verižni	1948=100	
1948.	110.686	111,4	100,0	3,779.858	99,9	100,0	2,93
1953.	112.551	101,7	101,7	3,936.022	104,1	104,1	2,96
1961.	112.073	99,6	101,3	4,159.696	105,7	110,0	2,69
1971.	115.660	103,2	104,5	4,426.221	106,4	117,1	2,61
1981.	116.825	101,0	105,5	4,601.469	104,0	121,7	2,54
1991.	119.866	102,6	108,3	4,784.265	104,0	126,6	2,51

Izvor: SLJH-93, str. 59, SLJHŽ-93, str. 78, Korenčić (1979), str. 175

Napomena: Verižni indeksi za 1948. odnose se na usporedbu s godinom 1931.

Usporedimo li indekse porasta stanovništva Hrvatske i Međimurja 1948-1991, računica će pokazati da "međimurski" porast iznosi svega 85,5% "hrvatskoga", dakle osjetno manje nego u cijelom razdoblju za koje postoje podaci, tj. od 1857. do 1991.

Poznato je da povećanje ili smanjenje broja stanovnika na nekom području ovisi o dvama činiteljima - s jedne strane prirodnom, a s druge o mehaničkom kretanju, tj. o rađanjima i umiranjima te doseljavanju i odseljavanju. Službena statistika precizno prati samo podatke o prirodnom kretanju, dok se o migracijama više može govoriti tek na temelju procjena.

Trend opadanja broja živorođene djece u Hrvatskoj traje, uz beznačajna odstupanja, već više desetljeća. Godina 1979. bila je posljednja u kojoj je (u čitavoj Hrvatskoj) zabilježen nešto malo veći broj poroda nego godinu prije. Od tada - gledajući Hrvatsku u cjelini - nije bilo ni jedne iznimke od pravila da se svake godine rađa sve manje djece.⁴⁾ Takvih je pojava, dakako, bilo u pojedinim užim sredinama, pa i u Međimurju.

3) Za godinu 1948. kao polaznu u ovoj maloj analizi odlučili smo se uglavnom stoga što je te godine bio prvi popis stanovništva pošto je Međimurje definitivno ušlo u sastav Hrvatske, a također i zato što je popisima te i 1991. "omeđeno" jedno razdoblje kad su se glavni demografski procesi zbivali na način o kojem govorimo. U nastavku, naime, slijede podaci koji će pokazati da je upravo 1991. godine došlo do nove promjene.

Ovdje još samo usput spominjemo da se međimursko stanovništvo povećavalo sporije od hrvatskoga i u razdobljima od 1880. do 1900. te od 1921. do 1931.

4) Spomenimo, makar kao kuriozitet, da od 1980. "ne pomaže" ni onaj dodatni dan u prestupnim godinama!

Tablica 2 prikazuje o prirodnom kretanju stanovništva usporedne podatke za Hrvatsku i Međimurje od sredine 70-ih godina do 1992, na koju se odnose najnoviji dostupni podaci. Za Međimurje navodimo i apsolutne brojke, a za Hrvatsku samo stope (na 1000 stanovnika).

Tablica 2

Prirodno kretanje stanovništva Hrvatske i Međimurja 1976-1992.

	Međimurje						Hrvatska		
	broj			stope			stope		
	rođeni	umrli	prirodni priraštaj	rođeni	umrli	prirodni priraštaj	rođeni	umrli	prirodni priraštaj
1976.	1.988	1.191	797	17,1	10,2	6,9	14,9	10,0	4,9
1977.	1.906	1.254	657	16,4	10,8	6,5	15,0	10,0	5,0
1978.	2.026	1.187	839	17,4	10,2	7,2	15,1	10,7	4,4
1979.	2.015	1.349	666	17,3	11,6	5,7	15,2	10,6	4,6
1980.	2.004	1.292	712	17,2	11,1	6,1	14,9	10,9	4,0
1981.	1.973	1.333	640	16,9	11,4	5,5	14,7	11,2	3,5
1982.	1.976	1.194	782	16,8	10,2	6,6	14,5	11,0	3,5
1983.	1.925	1.426	499	16,3	12,1	4,2	14,2	11,9	2,3
1984.	1.826	1.394	432	15,4	11,8	3,6	14,0	11,7	2,3
1985.	1.760	1.332	428	14,8	11,2	3,6	13,5	11,2	2,3
1986.	1.758	1.264	494	14,7	10,6	4,1	12,9	11,1	1,8
1987.	1.703	1.419	284	14,2	11,9	2,4	12,7	11,4	1,3
1988.	1.694	1.367	327	14,1	11,4	2,7	12,5	11,3	1,2
1989.	1.558	1.320	238	12,8	10,8	2,0	11,9	11,2	0,7
1990.	1.460	1.331	129	12,2	11,1	1,1	11,7	11,0	0,7
1991.	1.499	1.433	66	12,5	11,9	0,6	10,8	11,4	-0,6
1992.	1.605	1.469	136	13,4	12,2	1,1	9,8	10,8	-1,0
1993.	1.563	1.414	149			1,2			

Napomena: Podaci o broju živorođenih i umrlih te o prirodnom priraštaju za Međimurje (do 1989) navedeni su prema odgovarajućim Statističkim godišnjacima Hrvatske, dok su izračunate stope preuzete od S. Lacića (1993, str. 64). Stope za Hrvatsku do 1989. navedene su prema SLJH-93, str. 90, a svi podaci za 1990-1992. (i za Međimurje i za Hrvatsku) prema SLJHŽ-93, str. 97). Podaci za Međimurje 1993. preuzeti su iz Pregleda podataka o Županiji Međimurskoj, str. 25.

Prirodni priraštaj ukupnoga hrvatskog stanovništva u razdoblju koje pratimo iznosi (vidi SLJH-93, str. 89) okruglo 186.500, dok je procjenjeni broj stanovnika sredinom 1992. bio za 272.000 veći nego 1976. To znači da je Hrvatska u tom razdoblju imala pozitivni migracijski saldo od oko 85.500 ljudi. Tablica 2 pokazuje da u Međimurju ukupni prirodni priraštaj 1976-1992. iznosi 8.121, a razlika u procijenjenom broju stanovnika jest 3.900.⁵⁾ Prema tome, međimurski je migracijski saldo negativan za oko 4.200 osoba (pri čemu, valja naglasiti, prognanici i izbjeglice nisu uračunati, kao što nisu uračunati ni radnici na privremenom radu u inozemstvu). To znači da je iz Međimurja u tom razdoblju godišnje "zauvijek" iseljavalo oko 250 ljudi više nego što ih je doseljavalo, a to iznosi više od 0,2% stanovništva svake godine

5) Riječ je o internim procjenama Državnog (ranije Republičkog) zavoda za statistiku o broju stanovnika po (bivšim) općinama. Te procjene nisu objavljene, ali su dostupne u Zavodu.

Budući da procjene broja stanovnika između dva popisa nisu sasvim pouzdane, podatke o visini stopa vitalnih događaja (osobito za Međimurje) valja prihvatiti kao okvirne, ali to ne mijenja opću sliku: međimurski natalitet, iako također opadajućeg trenda, uvijek je bio viši od hrvatskog prosjeka, dok se mortalitet kretao uglavnom oko njega, tako da je prirodni priraštaj u Međimurju stalno također bio relativno veći nego u Hrvatskoj u cjelini.

Kao što smo najavili u bilješki 3, godine 1991. došlo je do preokreta: u Hrvatskoj u cjelini te je godine - prvi put u ovom stoljeću! - broj umrlih nadmašio broj živorođenih,⁶⁾ dok je Međimurje zadržalo pozitivnu stopu prirodnog priraštaja. O tome što će se s hrvatskim i međimurskim stanovništvom događati ubuduće (odnosno, što se dogodilo 1993. i upravo se sada događa), moći ćemo određenije govoriti kada budu obrađeni i dostupni noviji podaci (i kad završi rat a prognanici i izbjeglice vrte se ili ne vrte svojim domovima).

2.2. osnovni podaci o strukturi stanovništva

Od samih promjena u broju stanovnika zanimljiviji mogu biti neki podaci o njihovoj strukturi. Time ćemo se pozabaviti u nastavku (tablica 3).

Poblži uvid u tablicu govori da je opće demografsko stanje međimurskog stanovništva nešto povoljnije od ukupnoga hrvatskog, ali da u cjelini također nije dobro: djece je relativno malo, žene u fertilnoj dobi čine manje od polovine svih žena, prosječna starost prilično je visoka, a indeks starenja viši je od 40, što se u demografskoj literaturi uobičajeno uzima kao granica iznad koje se stanovništvo smatra "starim", itd.⁷⁾

U prilog ocjene da je opće demografsko stanje međimurskog stanovništva "manje loše" govore podaci o nešto većoj zastupljenosti najmlađih dobnih skupina, nešto većoj zastupljenosti žena u optimalnoj fertilnoj dobi (20 - 29 godina), nešto manjoj feminiziranosti radnog kontingenta stanovništva te, dakako, manja prosječna starost i niži indeksi starenja za ukupno, muško i žensko stanovništvo (ti su indeksi na razini od oko 84,5% istih indeksa za ukupno hrvatsko stanovništvo).

Ipak, ni prognoza o daljnjem demografskom razvoju međimurskog stanovništva ne može biti osobito optimistična. Dapače, ako se, s jedne strane, nastavi trend smanjivanja prirodnog priraštaja, a s druge, dosadašnji tempo iseljavanja, vrlo je vjerojatno da će idući popis stanovništva - drugi put otkako postoje podaci - pokazati da se stanovništvo Međimurja apsolutno smanjilo. Pri tome najveći problem neće biti samo smanjenje kao takvo, nego činjenica da emigracija u pravilu "odnosi" najkvalitetniji dio stanovništva.

6) "Agresija na hrvatski prostor i hrvatsko pučanstvo nije jedini (čak ni glavni!) uzročnik tomu. Ako za godine 1991. i 1992. iz broja umrlih 'isključimo' poginule u domovinskom ratu i tada imamo veći 'ostatak broja umrlih' od broja živorođenih za te dvije godine" - J. Gelo u Predgovoru SLJHŽ-93. Na istome mjestu J. G. izražava i "strepnju" da će tako "biti i u 1993., i 1994. ...".

7) Indeks starenja je omjer između broja osoba u dobi od 60 i više godina i onih u dobi do 19 godina.

Podacima navedenim u tablici 3 valja dodati da je (vidi SLJHŽ-93, tablica 4-6) u vrijeme popisa 1991. okruglo 6% ukupnoga hrvatskog, odnosno 8% međimorskog stanovništva (9.610 osoba) boravilo u inozemstvu. Usporedba sa deset godina starijim podacima pokazuje da se ukupan broj hrvatskih građana u inozemstvu povećao čak za 35,6%, dok se broj Međimuraca smanjio za 0,9%, što je povezano s poznatom činjenicom da su Međimurci bili među prvima koji su prije gotovo 30 godina počeli masovno odlaziti na privremeni rad u zapadnoeuropske zemlje, pa su se i među prvima počeli vraćati.

Tablica 3
Osnovni kontingenti stanovništva 1991.

	Međimurje		Hrvatska
ukupno			
svoga	119.866	100,0	100,0
muškarci	58.663	100,0	100,0
žene	61.203	100,0	100,0
0—6 godina			
svoga	11.204	9,3	8,4
muškarci	5.723	9,8	8,9
žene	5.481	9,0	8,0
0—14 godina			
svoga	25.837	21,6	19,4
muškarci	13.192	22,5	20,5
žene	12.645	20,7	18,3
0—17 godina			
svoga	31.268	26,1	23,4
muškarci	16.001	27,3	24,8
žene	15.267	24,9	22,2
fertilni kontingenti (žene)			
15—49 godina	28.523	46,6	46,6
20—29 godina	8.370	13,7	13,3
radni kontingent			
svoga	75.952	63,4	64,3
muškarci (15—64 g.)	39.987	68,2	69,5
žene (15—59 g.)	35.965	58,8	59,5
65 i više godina			
svoga	13.250	11,1	11,6
muškarci	4.932	8,4	8,6
žene	8.318	13,6	14,5
prosječna starost			
svoga	35,5 god.		37,1 god.
muškarci	33,8 god.		35,4 god.
žene	37,2 god.		38,7 god.
indeks starenja			
svoga		56,3	66,7
muškarci		43,0	50,8
žene		70,2	83,3

Izvor: SLJHŽ-93, tablica 4-9.

Zanimljivi su i podaci o strukturi stanovništva u inozemstvu. Kad je riječ o stanovnicima Međimurja, broj zaposlenih izvan zemlje od 1981. do 1991.

smanjio se za oko 12,5%, ali se za 36% povećao broj onih koji u inozemstvu borave kao članovi obitelji, te su takvi 1991. činili blizu jedne trećine Međimuraca s (privremenom?)⁸⁾ inozemnom adresom. Podaci za ukupno hrvatsko stanovništvo opet su uvelike drukčiji: broj zaposlenih povećao se za 15%, a broj pridruženih članova obitelji za punih 87% te je dostigao 38,5% svih koji borave u inozemstvu.

Uz podatke o radu i boravku u inozemstvu možemo, makar samo kao zanimljivost, spomenuti i to da se zadnjih desetak godina u inozemstvu radalo u prosjeku nešto manje od 4% Međimuraca i nešto manje od 3% svih građana Hrvatske, dok je tamo umiralo nešto više od 1% Međimuraca, a nešto manje od 1% ukupnoga hrvatskog stanovništva. Sve te brojke, osobito kad je riječ o Međimurcima, slijede trend laganog opadanja.

Od stanovništva u zemlji, 45,3% hrvatskog i 45,7% (50.328) međimorskog bilo je radnoaktivno (ali je svoju djelatnost obavljalo samo 88,8% aktivnih stanovnika Hrvatske prema 92,7% aktivnih Međimuraca), 16,7% ukupnog i 14,7% međimorskog stanovništva u zemlji imalo je osobni prihod (mirovinu, rentu i sl.), a 38,0% hrvatskog i 39,6% međimorskog stanovništva u zemlji bilo je uzdržavano (vrijedi spomenuti i podatak da je 3,0% uzdržavanih u Hrvatskoj i čak 6,8% u Međimurju imalo uzdržavatelja koji je radio u inozemstvu, što je u najužoj vezi sa prije navedenim podacima da Međimurci češće od hrvatskog prosjeka rade u inozemstvu, ali rjeđe prilikom odlaska sa sobom vode i članove obitelji).⁹⁾

2.3. obrazovna struktura

Osim o "demografskoj kvaliteti" stanovništva nekog prostora može se govoriti i o drugim aspektima "kvalitete". Jedan od njih jest i školovanost. Podaci navedeni u tablici 4 daju o međimorskom stanovništvu drukčiji dojam od do sada spominjanih - pokazuju lošiju sliku od hrvatskog prosjeka, ali zato daju više osnova za optimizam.

Ti podaci već bi se mogli interpretirati u terminima "lokalnog mentaliteta": Međimurci su rjeđe od hrvatskog prosjeka nepismeni ili polupismeni (ako takvima smatramo one s najviše tri razreda osnovne škole; potpuno nepismenih u stanovništvu starom 10 i više godina u Međimurju je 1991. bilo 1,1%, a u čitavoj Hrvatskoj 3,0%), ali su zato češće "jedva pismeni" (t.j. bez pune osnovne škole).

Isto tako, Međimurci češće od prosjeka završavaju samo osnovnu školu, a rjeđe neku od srednjih (ukupno 31,1% žitelja Međimurja prema 35,9% svih stanovnika Hrvatske), a relativno još rjeđe stječu više ili visoko obrazovanje (4,7% Međimuraca prema 9,3% svih građana Hrvatske). Najsažetije: osnovnu školu ili manje od toga završilo je 62,8% stanovnika Međimurja i 53,3% sveg hrvatskog stanovništva, a više od osnovne škole

8) Sumnju u "privremenost" boravka dijela Međimuraca u inozemstvu temeljimo i na neformalnoj, usmeno priopćenoj i neprovjerenj informaciji o "prilično brojnim" zahtjevima za otpust iz hrvatskog državljanstva.

9) U vezi s podacima o radu i boravku u inozemstvu treba podsjetiti da nisu uključeni podaci o zaposlenima u Sloveniji, koja u vrijeme popisa 1991. nije bila inozemstvo. U "Županijskom vodiču" (str. 85) broj zaposlenih u Sloveniji procjenjen je na "oko 4.000", ali se ta procjena odnosi na stanje prije masovnog otpuštanja hrvatskih radnika iz slovenskih poduzeća lieta 1994.

ima 35,8% Međimuraca, dok hrvatski prosjek iznosi 45,2% (razlika do 100% odnosi se na kategoriju "nepoznato").

Tablica 4

Obrazovna struktura stanovništva starog 15 i više godina prema popisima 1981. i 1991.

	Međimurje			Hrvatska	
	1981. %	1991. broj	1991. %	1981. %	1991. %
ukupno					
svoga	100,0	94.029	100,0	100,0	100,0
muškarci	100,0	45.471	100,0	100,0	100,0
žene	100,0	48.558	100,0	100,0	100,0
bez školske spreme i s					
1—3 razreda osnovne škole					
svoga	9,0	5.492	5,9	13,5	8,6
muškarci	6,8	1.857	4,1	8,4	4,9
žene	11,2	3.635	7,5	18,0	11,9
4—7 razreda osnovne škole					
svoga	43,8	28.886	30,7	32,0	21,2
muškarci	37,7	11.421	25,1	27,9	17,6
žene	49,5	17.465	36,0	35,6	24,7
osnovno obrazovanje					
svoga	20,8	24.690	26,2	19,2	23,5
muškarci	18,3	10.510	23,1	18,7	22,3
žene	23,1	14.180	29,2	19,7	24,3
škole za KV i VKV radnike					
svoga	14,9	12.306	13,1	14,5	12,7
muškarci	24,9	8.915	19,6	22,6	17,8
žene	5,5	3.391	7,0	7,2	8,0
srednje škole za stručni kadar i gimnazije					
svoga	5,8	9.215	9,8	12,2	13,8
muškarci	5,6	4.871	10,7	11,8	14,1
žene	5,9	4.344	8,9	12,5	13,6
srednje usmjereno obrazovanje					
svoga	2,3	7.708	8,2	1,6	9,4
muškarci	2,7	4.954	10,9	1,7	10,9
žene	1,9	2.754	5,7	1,5	8,1
više obrazovanje					
svoga	1,6	2.542	2,7	2,7	4,0
muškarci	1,6	1.164	2,6	3,2	4,5
žene	1,6	1.378	2,8	2,3	3,7
visoko obrazovanje					
svoga	1,1	1.878	2,0	3,6	5,3
muškarci	1,6	1.126	2,5	4,9	6,4
žene	0,7	752	1,5	2,5	4,2

Napomena: Ostatak do 100% odnosi se na kategoriju "nepoznato".

Izvor: SLJHŽ-93, tablica 4-5.

Prije spomenuti razlog za optimizam predstavlja činjenica da se obrazovni zaostatak međimurskog za ukupnim hrvatskim stanovništvom smanjuje, a

napomena o "lokalnom mentalitetu" odnosi se na dugo prevladavajući model razmišljanja "nauči čitati, pisati i računati, pa se prihvati posla".¹⁰⁾

2.4. *domaćinstva i obitelji*

Opći trendovi u broju i prosječnoj veličini domaćinstava u Međimurju i čitavoj Hrvatskoj u osnovi su jednaki: njihov ukupan broj (vidi tablicu 5) u proteklih je 20 godina povećan za oko 20%, a njihova se prosječna veličina smanjila za oko 10% u čitavoj Hrvatskoj, a u Međimurju za blizu 15%. Današnja međimurska domaćinstva u prosjeku su velika kao hrvatska sredinom 70-ih godina, a njihovom bržem smanjivanju osobito je pridonjelo smanjenje udjela peteročlanih i većih domaćinstava u ukupnom broju (u Međimurju gotovo 25%, a u čitavoj Hrvatskoj oko 20%), te brže povećanje udjela najmanjih domaćinstava.

Tablica 5

Domaćinstva prema broju članova, 1971, 1981. i 1991.

	Međimurje			Hrvatska		
	broj	%	verižni indeks	%	verižni indeks	
ukupno						
1971.	29.759	100,0	—	100,0	—	
1981.	32.610	100,0	109,6	100,0	110,4	
1991.	35.699	100,0	109,5	100,0	108,5	
jednočlana						
1971.	2.945	9,9	—	15,5	—	
1981.	3.950	12,1	134,1	16,0	114,5	
1991.	5.334	14,9	135,0	17,8	120,3	
dvočlana						
1971.	4.668	15,7	—	18,6	—	
1981.	5.920	18,2	126,8	21,1	125,4	
1991.	7.057	19,8	119,2	22,5	115,8	
tročlana						
1971.	5.603	18,8	—	21,1	—	
1981.	6.208	19,0	110,8	21,5	112,6	
1991.	6.486	18,2	104,5	20,2	101,9	
četveročlana						
1971.	6.430	21,6	—	20,8	—	
1981.	7.781	23,9	121,0	22,7	120,1	
1991.	9.044	25,3	116,2	23,5	112,4	
peteročlana i veća						
1971.	10.113	34,0	—	24,0	—	
1981.	8.751	26,8	86,5	18,7	—	
1991.	7.778	21,8	88,9	16,0	86,0 92,8	
prosječna veličina						
1971.		3,88	—	3,43	—	
1981.		3,58	92,3	3,23	94,2	
1991.		3,36	93,9	3,10	96,0	

Izvor: SLJHŽ-93, tablica 4-8.

10) Nešto opširniji komentar o takvoj "logici" vidi u članku I. Magdalenić, "Stanovništvo kao prirodno bogatstvo Međimurja", časopis Međimurje, br. 12/1987.

Budući da se domaćinstvo u prvom redu definira kao zajednica članovi koje zajednički troše svoje prihode,¹¹⁾ u tablici 6 navodimo i podatke o strukturi domaćinstava (1991) po izvorima tih prihoda.

U tablici 6 posebno primjećujemo da međimurska domaćinstva najviše odudaraju od hrvatskog prosjeka po dvostruko većem udjelu mješovitih. Kad je riječ o domaćinstvima bez prihoda, barem se za Međimurje može pretpostaviti da je mahom riječ o domaćinstvima Roma (koji u Međimurju - prema službenim podacima, istina ne posve pouzdanim - čine oko 1,6% stanovništva, dok gledajući iz "romskog aspekta" u Međimurju živi oko 30% svih hrvatskih Roma).¹²⁾

Tablica 6

Struktura domaćinstava po izvoru prihoda (1991)

	Međimurje		Hrvatska %	% M. od H.
	broj	%		
poljoprivredna	2.457	6,9	5,5	2,9
nepoljoprivredna	27.921	78,2	86,3	2,1
mješovita	4.703	13,2	6,6	4,6
bez prihoda	618	1,7	1,6	2,4
ukupno	35.699	100,0	100,0	2,3

Izvor: SLJHŽ-93, tablica 25-1.

Od podataka popisa stanovništva 1991. o obiteljima su dosad objavljeni samo osnovni podaci o njihovu broju i strukturi. Prema tim podacima (SLJHŽ-93, tablica 23-7) u Međimurju je s proljeća 1991. bilo ukupno 34.010 obitelji, ili za 1.689 manje nego domaćinstava. Međutim, budući da je 5.791 domaćinstvo bilo "neporodično" (5.334 samačka i 457 višečlanih), proizlazi da je bilo 4.102 obitelji (11-12%) više nego porodičnih domaćinstava, odnosno u toliko je porodičnih domaćinstava bilo više od

11) "Domaćinstvom se u popisima smatrala svaka porodična ili druga zajednica osoba koje su izjavile da zajedno stanuju i zajednički troše svoje prihode za podmirivanje osnovnih životnih potreba (stanovanje, ishrana i drugo), bez obzira na to da li se svi članovi stalno nalaze u mjestu gdje je nastanjeno domaćinstvo ili neki od njih borave kraće ili duže vrijeme u drugom naselju, odnosno stranoj državi, radi školovanja, zaposlenja ili drugih razloga. Domaćinstvom se smatrala i svaka osoba koja je u mjestu popisa živjela sama ('samačko domaćinstvo') i koja nije imala svoje domaćinstvo u drugom mjestu. (...) Domaćinstvo se može sastojati od jedne ili više obitelji, a pored toga, može imati i članove koji ne pripadaju nijednoj obitelji u domaćinstvu koje se popisuje; isto tako ima domaćinstava u kojima nema ni jedne obitelji (samačka domaćinstva, kao i domaćinstva koja su sastavljena od braće i sestara, baka, djed, unuk, unuka i sl., kao i nesrodnika koji zajednički troše svoje prihode).

Obitelj je zajednica koja se sastoji samo od bračnog para ili roditelja (oba ili jednog) i njihove djece koja nisu u braku. Kod formiranja obitelji uzimana je u obzir izjava o zajedničkom životu, a ne formalno-pravno bračno stanje." Metodološka objašnjenja u SLJHŽ-93, str. 72.

12) Službeni podaci govore o 1.920 Roma u Međimurju, odnosno 6.695 njih u čitavoj Hrvatskoj (prema popisu 1991), dok se u "Pregledu podataka o Županiji Međimurskoj" (str. 187) navodi da "na području Međimurja sada živi preko 3.000 Roma, jer je njih 2.957 u tretmanu Centra za socijalni rad Čakovec". Potonje brojke čine više od 2,5% stanovništva Međimurja. odnosno blizu 43% od svih hrvatskih Roma.

jedne obitelji (dakako, pod pretpostavkom da ni u jednom takvu domaćinstvu nije bilo više od dviju obitelji). Što se tiče strukture obitelji, bilo je 26% bračnih parova bez djece (Hrvatska ukupno: 27%), 62% bračnih parova s djecom (u Hrvatskoj 60%), 10% samih majki s djecom (državni je prosjek neznatno veći) i 2% samih očeva s djecom (u Hrvatskoj također neznatno više). Objavljeni podaci ništa ne govore o dobnoj strukturi bračnih parova bez djece, kao ni o dobnoj strukturi roditelja i njihove djece (ali iz definicije obitelji jasno slijedi da sve to zapravo i nisu "djeca", nego među njima ima i odraslih koji nisu u braku).

Recimo ponešto i o zasnivanju novih domaćinstava, odnosno obitelji. Podaci o zaključivanju i razvodima brakova te o rađanju izvanbračne djece (tablica 7) također upućuju na zanimljive razlike između Međimurja i hrvatskog prosjeka.

Tablica 7

Brakovi i izvanbračna djeca 1984-1991.

	zaključeni brakovi			razvedeni brakovi			izvanbračna djeca	
	Međimurje		RH	Međimurje		RH	M	RH
	broj	stopa	stopa	broj	stopa	stopa	stopa	stopa
1984.	961	7,3	6,9	92	95,7	164,6	74,8	55,5
1985.	801	6,7	6,6	75	93,6	173,7	78,0	58,7
1986.	767	6,4	6,5	79	103,0	195,0	95,0	62,4
1987.	794	6,6	6,7	84	105,8	177,6	94,5	63,7
1988.	787	6,6	6,3	96	122,0	190,0	89,1	63,4
1989.	730	6,1	6,2	110	150,7	183,4	93,1	66,3
1990.	689	5,8	5,9	75	108,9	195,7	107,5	69,9
1991.	655	5,5	4,5	123	187,8	226,0	120,1	75,3
1992.			4,6			165,8		

Napomena: Stope zaključenih brakova odnose se na 1.000 stanovnika, stope razvedenih brakova na 1.000 zaključenih, a stope izvanbračnosti djece na 1.000 živorođenih.

Izvor: Dokumentacija Državnog zavoda za statistiku br. 614, 645, 686, 722, 763, 835 i 874.

Iz tablice možemo vidjeti da Međimurci ulaze u brak otprilike jednako često kao i ostali građani Hrvatske (ali sve rjeđe), da se razvode rjeđe od državnog prosjeka (ali sve češće), dok izvanbračnu djecu rađaju 20-30% češće od prosjeka.

Podacima navedenim u tablici 7 možemo dodati i to da se u Međimurju zadnjih desetak godina po jedno ili dvoje djece godišnje rodi od majki mlađih od 15 godina, što je oko tri puta više od državnog prosjeka (0,98 promila od sve živorođene djece u Međimurju, prema 0,31 promila u čitavoj Hrvatskoj).

Druga dopuna podataka iz tablice 7 odnosi se na "mlade brakove", tj. takve u kojima jedan ili oba partnera imaju 19 godina ili manje. U Međimurju su "mladi brakovi" gotovo dvostruko češći nego u ostalim dijelovima Hrvatske: u zadnjih desetak godina blizu 3% Međimuraca i više od trećine (37%) Međimurki ulazilo je u brak prije navršene dvadesete godine života, dok odgovarajući postoci za Hrvatsku iznose 1,5 za muškar-

ce i 21,5 za žene (postoci se, dakako, odnose na ukupni broj vjenčanih, a ne na ukupni broj stanovnika te dobi).

4. naselja

Prema najnovijim podacima (SLJHŽ, str. 15) u Republici Hrvatskoj ima ukupno 6.694 naselja, od čega 6.628 nastanjenih. Iz toga slijedi da prosječno hrvatsko naselje broji 715 stanovnika ako uračunamo i prazna, odnosno 722 ako takva naselja isključimo. Međutim, i jedan i drugi podatak samo su statistički artefakti: s jedne strane, samo u republičkom središtu živi (tj. živjelo je prilikom popisa 1991) oko 15%, u četiri najveća grada ukupno gotovo jedna četvrtina (24,4%), a polovica stanovništva Republike Hrvatske živjela je u 85 najvećih naselja (nepunih 1,3% od ukupnog broja!), dok je s druge strane bilo ne samo 66 potpuno praznih naselja nego i 158 onih sa 10 ili manje stanovnika, odnosno ukupno čak 2.014 (30%) ne većih od 100 stanovnika. Isključimo li iz računice 100 najvećih i 100 najmanjih, prosječno hrvatsko naselje ima oko 360 stanovnika. Da je potonji podatak najbliži "pravoj slici" potvrđuje i činjenica da je - ne računajući "minijaturna" - 1991. najveći broj naselja u Hrvatskoj (1.822) imao između 201 i 500 stanovnika (SLJH-93, str. 469).

U usporedbi s prosječnom slikom Hrvatske, međimursko je stanovništvo mnogo ravnomjernije raspoređeno po naseljima, što pregledno pokazuje tablica 8.

Tablica 8

Raspored naselja po veličini (1991.)

veličina	Međimurje			Hrvatska	
	broj	%	kum. %	%	kum. %
— 100	2	1,6	1,6	30,1	30,1
101— 200	18	14,4	16,0	21,4	51,5
201— 300	14	11,2	27,2	...	...
301— 400	15	12,0	39,2	...	...
401— 500	10	8,0	47,2	27,2*	78,7*
501— 750	20	16,0	63,2	...	...
751—1.000	14	11,2	74,4	12,3*	91,0*
1.001—1.500	11	8,8	83,2	3,8	94,8
1.501—2.000	8	6,4	89,6	1,7	96,5
2.001—3.000	7	5,6	96,2	3,5*	100,0
3.001 i više	6	4,8	100,0	...	...
ukupno	125	100,0		100,0	

*Podaci za čitavu Hrvatsku obuhvaćaju naselja od 201 do 500, 501 - 1.000 te 2.001 i više stanovnika.

Izvor: Za Hrvatsku SLJH-93, str. 469, a za Međimurje Dokumentacija DZS br. 882 ("Stanovništvo prema spolu i starosti po naseljima").

Nakon najnovijih promjena (brisanja Gornjeg Vidovca, odnosno njegova pripajanja Ivanovcu) u Međimurju ima 125 naselja i ni jedno nije bez stanovnika. U prosjeku imaju po 960 žitelja, odnosno po 840 ako izuzmemo Čakovec (u kojemu je 1991. živjelo nešto više od 13% svih stanovnika Županije). Osim Čakovca samo su još dva naselja imala više od 4.000

stanovnika: Nedelišće (4.535) i Prelog (4.274), a dva su imala manje od 100 žitelja: Preseka 77 i Badličan 99. Među najveća naselja možemo ubrojiti još 18 njih sa 1.500 do 4.000 stanovnika, a među najmanja 18 onih koja su imala između 100 i 200 stanovnika. Prosječnoj veličini - onoj realnijoj, tj. bez Čakovca - najbliži su Hlapičina (832) i Dunjkovec (850). Gotovo sva najmanja naselja smještena su u zapadnom, briježnom dijelu Županije, a najveća oko Čakovca i na istoku, u Donjem Međimurju.¹³⁾

Iako u prosjeku najmanja, gornjomeđimurska sela su i najraspršenija - gotovo svako uključuje po nekoliko zaselaka, odnosno "dijelova naselja". Tako se, primjerice, Sv. Urban (koji je 1991. brojio 610 stanovnika) sastoji od 10 "dijelova naselja", Banfi (1991. ukupno 362 žitelja) od osam, Želzna Gora (493) od sedam zaselaka itd, dok se uz Nedelišće, Prelog i još neka od najvećih mjesta ne spominju nikakavi "dijelovi" (Korenčić, 1979, str. 175-181).

Međimurje, dakle, nema "svog predstavnika" među najmanjim hrvatskim naseljima, dok se među 100 najvećih (prema stanju početkom proljeća 1991.) nalaze Čakovec (na 23. mjestu), Nedelišće (85. - s njime završava popis naselja u kojima je živjelo 50% "koncentriranijeg" hrvatskog stanovništva) i Prelog (na 91. mjestu). Ukupno 36 međimurskih mjesta (svako treće-četvrto) nalazi se među 10% najvećih naselja u Hrvatskoj.

S druge strane, Međimurje nema gradskog centra koji bi svojom veličinom tako izrazito dominirao nad ostalim naseljima kao što je to slučaj u čitavoj Hrvatskoj. Čakovec jest doduše preko 200 puta veći od najmanjega međimurskog sela, ali je Zagreb isto toliko puta veći od 98% hrvatskih naselja! Dok, kako smo ranije naveli, polovina hrvatskog stanovništva živi u nepunih 1,3% hrvatskih naselja, za smještaj "koncentriranije polovine" međimurskog živilja potrebno je - relativno govoreći - ravno 10 puta više (13%) svih međimurskih naselja. Naime, otprilike jedna polovina Međimuraca živi u 17 većih, a druga u 108 manjih mjesta.

5. osnovni pregled po općinama

Po važećem teritorijalnom ustroju Republike Hrvatske, Županija Međimurska podijeljena je na 17 općina i grad Čakovec. Kako pokazuje tablica 9, u maloj županiji i većina općina ima manje stanovnika od hrvatskog prosjeka (koji iznosi 4.706 stanovnika), ali sve međimurske općine zajedno nadmašuju državni prosjek ("međimurski" iznosi 5.081). U istoj tablici navodimo i podatke o dobnoj strukturi stanovništva po novim općinama, indekse starenja te usporedbu s brojem stanovnika što su ih naselja uključena u pojedinu današnju općinu imala prije 20-tak godina, tj. prilikom popisa 1971.

Iz tablice možemo vidjeti da većina međimurskih općina danas ima manje stanovnika nego 1971, da se stanovništvo koncentrira uglavnom oko Čakovca, a najviše se "prazni" Donje Međimurje, u kojem je stanovništvo i najstarije.

13) Poblize o međimurskim naseljima vidi u tekstu S. Laciia (1993).

Tablica 9

Broj i dobna struktura stanovništva po općinama (1991.)

	ukupni broj	% stanovnika u dobi					indeks starenja	indeks 1971=100
		0—9	10—14	15—19	20—59	60 i +		
Čakovec	33.492	14,0	8,4	8,0	55,4	13,2	43,3	130,2
Belica	3.635	12,5	7,1	7,1	52,8	20,1	75,2	97,2
Domašinec	3.531	12,4	6,4	8,7	54,1	17,8	64,8	89,8
Donja Dubrava	2.536	11,5	5,2	6,9	54,5	21,2	89,6	85,1
Donji Kraljevec	5.313	12,2	6,9	7,0	53,4	19,7	75,1	97,7
Donji Vidovec	1.756	11,2	6,2	6,9	52,4	22,1	90,7	82,0
Goričan	3.221	14,9	6,6	7,4	51,6	18,6	64,5	87,1
Kotoriba	6.180	12,5	7,4	6,5	51,6	20,4	77,4	92,2
Mala Subotica	8.727	14,6	7,5	7,4	51,2	18,0	60,9	102,2
Mursko Središće	4.597	15,3	8,0	7,5	53,4	15,1	48,9	108,6
Nedelišće	11.248	15,2	8,2	7,9	54,0	13,9	44,5	119,4
Podturen	4.663	12,8	7,1	8,6	52,3	18,3	64,0	83,5
Prelog	8.024	13,5	7,2	7,1	51,7	20,0	72,0	96,3
Selnica	3.322	14,6	8,6	8,2	53,1	14,8	47,1	90,1
Sv. Juraj n/b	5.388	15,8	7,8	7,1	53,5	14,9	48,8	102,6
Sv. Martin n/M	2.987	14,0	7,8	7,9	52,5	16,7	56,2	85,3
Štrigova	5.573	12,5	7,3	7,0	52,0	20,3	75,9	80,2
Vratišinec	5.673	14,5	8,0	7,8	53,4	15,3	51,1	97,3
Županija	119.866	13,9	7,7	7,6	53,5	16,4	56,3	103,6
Hrvatska	4.784.265	12,4	6,9	6,8	54,8	17,1	66,7	108,1

Izvor: SLJHŽ-93, tablica 23-1.

Napomena: Razlika do 100% odnosi se nepoznatu starost.

O ekonomskoj aktivnosti medimorskog stanovništva te o gospodarstvu, s posebnim osvrtom na (obiteljsku) poljoprivredu, bit će govora u posebnom radu.

literatura i izvori podataka

Korenčić, M. (1979), Naselja i stanovništvo SR Hrvatske 1857-1971, Zagreb: JAZU

Laci, S. (1993), Neke značajke suvremenog demografskog razvoja u Medimurju, **Hrvatski kajkavski koledar 1994.**, Čakovec: Matica Hrvatska ČakovecMagdalenic, I. (1987), Stanovništvo kao prirodno bogatstvo Medimurja, Čakovec: časopis **Medimurje**, br. 12

Medimurje - monografija (1982), Čakovec: TIZ Zrinski

Medimurje - županijski vodič (1993), Čakovec: TIZ Zrinski

Narodnosni sastav stanovništva Hrvatske po naseljima 1991. (1992), Zagreb: Državni zavod za statistiku (Dokumentacija 881)

Pregled podataka o Županiji Medimurskoj (prir. J. Lajtman, 1994), Čakovec: Županija Medimurska

Stanovništvo prema spolu i starosti 1991. (1994), Zagreb: Državni zavod za statistiku (Dokumentacija 882)

Statistički ljetopis 1993. Zagreb: Državni zavod za statistiku

Statistički ljetopis hrvatskih županija 1993. Zagreb: Državni zavod za statistiku (objavljeno 1994.)

**The Međimurje County: basic
sociodemographic features**

Summary

The author analyzes data about the population, households and settlements of the smallest Croatian county, the Međimurje County, situated in the furthest north-west of Croatia.

This is one of the most densely populated parts of Croatia, but for over 130 years its population has been growing more slowly than in Croatia as a whole. The reason is steady emigration (in the last 20 or so years over 0.2 per cent a year).

Međimurje's demographic characteristics are somewhat more favourable than in Croatia as a whole, but forecasted demographic development is not especially optimistic.

The education structure of the Međimurje population is interesting because there are fewer completely uneducated people, but also fewer highly educated ones than in Croatia as a whole. This last difference is decreasing.

On an average households are somewhat larger than in Croatia as a whole, but they are decreasing at an above-average rate.

The population distribution is more even than in Croatia as a whole: there is no pronounced urban centre not are there any minute settlements. ●

**Les caractéristiques socio-démographiques
de base du comitat de Međimurje**

Résumé

Dans cet article sont analysées les données sur la population, les ménages et les localités du plus petit comitat de Croatie — le Međimurje, situé à l'extrême nord-ouest du pays.

Il est question de l'une des parties de Croatie où la population est la plus dense et où, cependant, depuis environ plus de 130 ans le nombre des habitants augmente plus lentement que dans toute la Croatie. La raison en est l'émigration constante de la population (plus de 0,2% par an au cours de ces vingt dernières années).

Les caractéristiques démographiques de la population sont un peu plus favorables que dans l'ensemble de la Croatie, mais le pronostic de la croissance démographique ne peut être particulièrement optimiste.

La structure de l'éducation de la population en Međimurje est intéressante, car elle présente à la fois moins de personnes sans aucun instruction, mais aussi moins d'universitaires que dans l'ensemble de la Croatie. Cette différence diminue.

Les ménages sont, en moyenne, un peu plus nombreux que dans l'ensemble de la Croatie, mais décroissent plus rapidement que ceux de la moyenne.

La répartition de la population dans les localités est plus uniforme que dans l'ensemble du pays: il n'y a ni grands centres urbains, ni tout petits villages. ●